

ORCID 0000-0003-1653-2426

СТЕПАНЕНКО Володимир

кандидат наук з фізичного виховання
та спорту, доцент,
доцент кафедри спортивних ігор,
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі
м. Переяслав, Україна

STEPANENKO Volodymyr

Candidate of Sciences in Physical Education
and Sports,
Associate Professor of the Department of
Sports Games,
Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

✉ stepan5808@ukr.net

ORCID 0000-0001-6374-5817

ПОГРЕБНИЙ Віктор

старший викладач кафедри
спортивних ігор,
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі,
м. Переяслав, Україна

POGREBNIY Victor

Senior lecturer of the Department of Sports
Games,
Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

✉ viktor3898@ukr.net**КОРОБКО Костянтин**

аспірант кафедри теорії та
методики фізичного виховання і
спорту,
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі,
м. Переяслав, Україна

KOROBKO Konstantin

Post-graduate student of the Department of
Theory and Methods of Physical Education
and Sports,
Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

✉ sumoukr@gmail.com**ПРУДНИКОВ Іван**

аспірант кафедри теорії та
методики фізичного виховання і
спорту,
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі,
м. Переяслав, Україна

PRUDNIKOV Ivan

Post-graduate student of the Department of
Theory and Methods of Physical Education
and Sports,
Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

✉ 044ivan@gmail.com

**ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ПОКАЗНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ З ЕФЕКТИВНІСТЮ ЗАХИСНИХ ТАКТИЧНИХ ДІЙ
ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ 11-15 РОКІВ**

**AGE-RELATED FEATURES OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INDICATORS
OF SPECIAL PHYSICAL FITNESS AND THE EFFECTIVENESS OF DEFENSIVE TACTICAL
ACTIONS OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS AGED 11-15**

Анотація.

Вступ. У даній статті представлені результати досліджень вікових особливостей взаємозв'язків показників спеціальної фізичної підготовленості з ефективністю захисних тактичних дій юних футболістів 11-15 років.

Необхідно зазначити, що питання контролю за процесом навчання юних футболістів захисним тактичним діям вивчене не достатньо глибоко і потребує спеціалізованих досліджень, що дозволило б визначити комплекс факторів, що обумовлюють ефективність виконання захисних дій.

Очевидно, що окрім іншого, ефективність виконання захисних тактичних дій юними футболістами обумовлюється рівнем спеціальної фізичної підготовленості. Недостатній рівень спеціальної фізичної підготовленості призводить до зниження якості виконання техніко-тактичних дій, особливо на фоні стомлення. Тому об'єктивні числові значення компонентів спеціальної фізичної підготовленості варто розцінювати як показники функціонального стану організму спортсмена, а також як важливий критерій удосконалення процесу техніко-тактичної підготовки футболістів.

Загальновідомо, що дитячий та підлітковий вік є сприятливим для навчання та удосконалення тактичних дій. Через це, нами обґрунтована необхідність визначення специфіки впливу показників спеціальної фізичної підготовленості на ефективність виконання захисних тактичних дій юними футболістами.

Мета дослідження – визначити вікові особливості взаємозв'язків показників спеціальної фізичної підготовленості з ефективністю захисних тактичних дій юних футболістів 11-15 років.

Методи дослідження. Завдання вирішувались за допомогою наступних методів досліджень: аналіз літературних джерел та досвіду передової практики, педагогічний контроль та методи математичної статистики.

Результати: обґрунтовано необхідність вдосконалення захисних тактичних дій юних футболістів із урахуванням впливу на ефективність їх виконання показників спеціальної фізичної підготовленості. Результати тестових характеристик рівня спеціальної фізичної підготовленості юних футболістів із 11 до 15 років щорічно вірогідно збільшуються ($p < 0,05$).

Висновки. Високі показники швидкісних характеристик спеціальної фізичної підготовленості (біг на 30 м з веденням м'яча та біг 5×30 м з веденням м'яча), обумовлюють ефективність виконання, перш за все, таких елементів як «відбір м'яча» та «протидія супернику».

Дослідженнями встановлено, що з віком, значення високих показників швидкісно-силових характеристик спеціальної фізичної підготовленості (суми ударів по м'ячу на дальність та вкидання м'яча на дальність) для ефективного виконання захисних тактичних дій зростає.

Ключові слова: захисні тактичні дії, спеціальна фізична підготовленість, юні футболісти.

Annotation.

Abstract. This article presents the results of research into the age-related characteristics of the relationship between indicators of special physical fitness and the effectiveness of defensive tactical actions of young football players aged 11-15.

It should be noted that the issue of controlling the process of training young football players in defensive tactical actions has not been studied enough and requires specialized research that would allow determining a set of factors that determine the effectiveness of defensive actions.

It is obvious that, among other things, the effectiveness of defensive tactical actions by young football players is determined by the level of special physical fitness. An insufficient level of special physical training leads to a decrease in the quality of performance of technical and tactical actions, especially against the background of fatigue. Therefore, the objective numerical values of the components of special physical preparation should be considered as indicators of the functional state of the athlete's body, as well as an important criterion for improving the process of technical and tactical training of football players.

It is well known that childhood and adolescence are favorable for learning and improving tactical actions. Because of this, we justified the need to determine the specifics of the impact of indicators of special physical fitness on the effectiveness of defensive tactical actions by young football players.

The aim of the research – to determine the age-related features of the relationship between indicators of special physical fitness and the effectiveness of defensive tactical actions of young football players aged 11-15.

Research methods. The tasks were solved using the following research methods: analysis of literary sources and best practice experience, pedagogical control and methods of mathematical statistics.

Results: the need to improve the defensive tactical actions of young football players is substantiated, taking into account the impact on the effectiveness of their performance of indicators of special physical fitness. The results of the test characteristics of the level of special physical fitness of young football players from 11 to 15 years old probably increase annually ($p < 0.05$).

Conclusions. High indicators of the speed characteristics of special physical training (running for 30 m with ball handling and 5×30 m running with ball handling) determine the efficiency of execution, first of all, of such elements as «ball selection» and «counteraction opponent».

Research has established that with age, the value of high speed-power characteristics of special physical fitness (sum of ball hits per range and ball throws per range) for the effective performance of defensive tactical actions increases.

Keywords: defensive tactical actions, special physical preparation, young football players.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний футбол характеризується різким загостренням боротьби за турнірні очки, за результат кожного матчу. Перед усім, через підвищення рівня спеціальної фізичної підготовленості, відбувається розширення ігрових функцій та інтенсифікація техніко-тактичних дій футболістів. Жорсткішими стали умови боротьби за м'яч із суперниками, що суттєво змінило завдання гравців у матчі [3, 5, 7, 17].

Значною кількістю наукових досліджень доведено необхідність наявності оптимального рівня спеціальної фізичної підготовленості для ефективного виконання тактичних дій юними футболістами [2, 4, 11, 13]. Разом із тим, значущість впливу окремих показників спеціальної фізичної підготовленості на ефективність виконання захисних тактичних дій є недостатньо вивченою. Через це, з'являється необхідність у спеціалізованих дослідженнях, спрямованих на визначення специфіки взаємозв'язків між характеристиками рівня спеціальної фізичної підготовленості та показниками ефективності виконання захисних тактичних дій.

Оскільки процес навчання та удосконалення тактичних дій розпочинається в дитячому та підлітковому віці, виникає необхідність визначення специфіки впливу рівня спеціальної фізичної підготовленості на ефективність виконання захисних тактичних дій юними футболістами.

Мета дослідження – визначити вікові особливості взаємозв'язків показників спеціальної фізичної підготовленості з ефективністю захисних тактичних дій юних футболістів 11-15 років.

Матеріали і методи дослідження. Завдання вирішувались за допомогою наступних методів досліджень: теоретичний аналіз літературних джерел та досвіду передової практики; педагогічні (експеримент, тестування); методи математичної статистики.

Досліджувані показники були об'єднані в дві структурні групи. Перша з них характеризує рівень тактичної майстерності при виконанні захисних дій у процесі змагальної діяльності, а друга – рівень спеціальної фізичної підготовленості юних футболістів 11 – 15 років. У загальному вигляді характеристики показників ефективності захисних дій та рівня спеціальної фізичної підготовленості подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика показників ефективності захисних дій та рівня спеціальної фізичної підготовленості юних футболістів 11–15 років

Структурні групи	Характеристика, одиниці вимірювання
1. Показники захисних дій у процесі змагальної діяльності	– КЕ (коефіцієнт ефективності) відборів, ум. од. – КЕ перехоплень, ум. од. – КЕ гри головою в захисті, ум. од. – КЕ протидій передачам, веденню, ударам, ум. од. – Інтегральний КЕ захисних дій, ум. од.
2. Тестові характеристики рівня спеціальної фізичної підготовленості	– біг 30 м з веденням м'яча, с – біг 5×30 м з веденням м'яча, с – удар по м'ячу на дальність (сума ударів правою та лівою ногами), м – кидання м'яча на дальність, м

Результати дослідження та дискусія. Тестові характеристики рівня спеціальної фізичної підготовленості юних футболістів 11-15 років мають вірогідне збільшення практично у кожній із досліджуваних вікових груп ($p < 0,05$). Найбільший приріст результатів у бігу на 30 м з веденням м'яча та в бігу 5×30 м з веденням м'яча спостерігається з 11 до 12 років, що пояснюється, насамперед, освоєнням техніки ведення м'яча в даний віковий період (рис. 1).

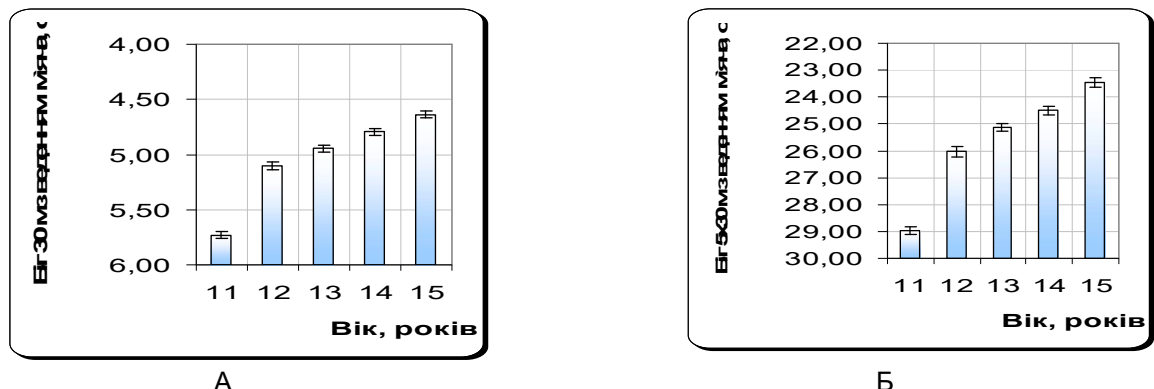
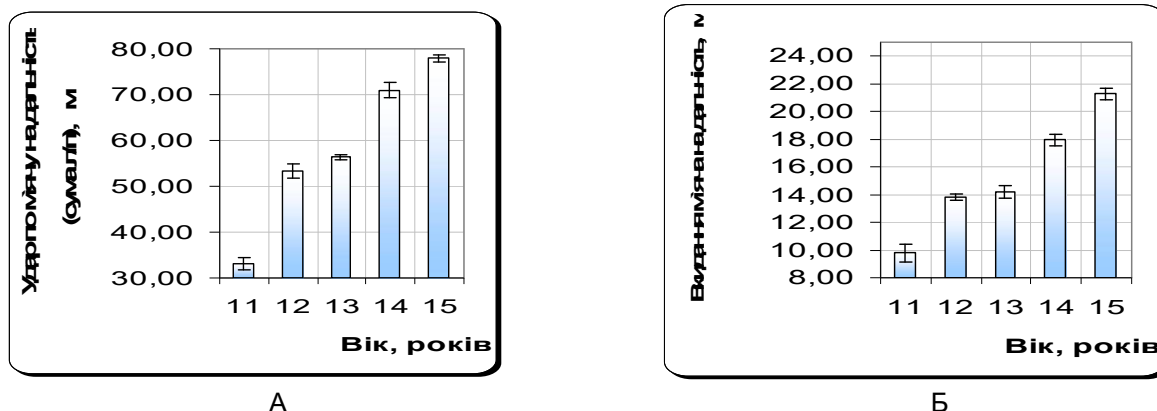

Рис. 1. Вікові зміни тестових характеристик бігу на 30 м (А) та 5×30 м (Б) з веденням м'яча футболістів у період з 11 до 15 років, ($\bar{X}$; m)

Але, разом з тим, незначним є збільшення спеціальних швидкісно-силових показників (удару по м'ячу на дальність та кидання м'яча на дальність) саме в період із 12 до 13 років (рис. 2).

А

Б

Рис. 2. Вікові зміни тестових характеристик ударів по м'ячу (А) та кидань м'яча на дальність (Б) футболістів в період з 11 до 15 років, ($\bar{X}$; m)

У спеціальних швидкісно-силових показниках найбільший приріст результатів спостерігається двічі: з 11 до 12 років та з 13 до 14 років ($p < 0,05$).

Враховуючи те, що рівень спеціальних швидкісно-силових показників, окрім техніки виконання, очевидно обумовлюється ще й рівнем анаеробних можливостей юних футболістів, необхідно відзначити, що у наших дослідженнях періоди найбільших приростів результатів у спеціальних швидкісно-силових тестах співпадають із періодами найбільших приростів показників відносно анаеробної фосфагенної потужності.

Результати вікових змін показників ефективності захисних тактичних дій юних футболістів 11-15 років (інтегрального коефіцієнту ефективності (КЕ) захисних дій, КЕ відборів, перехоплень, гри головою у захисті та протидій) представлені в попередніх публікаціях [8].

Тестові характеристики рівня спеціальної фізичної підготовленості, зокрема, біг на 30 м та біг 5×30 м із веденням м'яча, від'ємно корелюють із КЕ протидій у 11-річних футболістів ($r = -0,55$, $r = -0,54$, $p < 0,05$ відповідно).

Кращі результати у даних тестах 14-річних гравців обумовлюють статистично значущі зв'язки з КЕ відборів та протидій ($r = -0,51$, $r = -0,61$, $r = -0,52$, $r = -0,50$, $p < 0,05$ відповідно). А у віці 15 років тільки біг 5×30 м із веденням м'яча має кореляційні зв'язки з КЕ перехоплень ($r = -0,53$, $p < 0,05$).

Сума ударів по м'ячу на дальність правою та лівою ногами у 13-річних та 14-річних футболістів позитивно корелює з КЕ відборів, ($r = 0,54$ та $r = 0,53$, $p < 0,05$ відповідно). Що стосується 15-річних спортсменів, то статистично значущі зв'язки спостерігаються у них між показником суми ударів на дальність та КЕ перехоплень, а також КЕ гри головою у захисті ($r = 0,59$ та $r = 0,71$, $p < 0,05$ відповідно).

Розрахунки досліджень показують, що кидання м'яча на дальність позитивно корелює з КЕ відборів, перехоплень та протидій у 11-ти річних юних футболістів ($r = 0,58$, $r = 0,54$ та $r = 0,56$, $p < 0,05$ відповідно), а у 13-ти річних гравців цей показник пов'язаний із КЕ відборів та перехоплень ($r = 0,54$ та $r = 0,55$, $p < 0,05$ відповідно) (табл. 2).

Таблиця 2

Кореляційні взаємозв'язки між тестовими характеристиками спеціальної фізичної підготовленості й коефіцієнтами ефективності захисних дій у футболістів 11-15 років

Вік, роки	Показники	Коефіцієнти ефективності			
		відборів	перехоплень	гри головою в захисті	протидій
11	Біг 30 м з веденням м'яча	-0,35	-0,18	-0,12	-0,55
	Біг 5×30 м з веденням м'яча	-0,36	-0,23	-0,17	-0,54
	Кидання на дальність	0,58	0,54	0,53	0,56
13	Біг 30 м з веденням м'яча	-0,40	-0,05	-0,14	-0,25
	Біг 5×30 м з веденням м'яча	-0,42	-0,05	-0,29	-0,31
	Сума ударів на дальність (пр. та лів. ногами)	0,54	0,50	0,40	0,42

Продовження Табл. 2

	Вкидання на дальність	0,54	0,55	0,53	0,30
14	Біг 30 м з веденням м'яча	-0,51	-0,18	0,37	-0,52
	Біг 5×30 м з веденням м'яча	-0,61	-0,22	-0,08	-0,50
	Сума ударів на дальність (пр. та лів. ногами)	0,53	0,33	0,23	0,29
15	Біг 5×30 м з веденням м'яча	-0,07	-0,53	-0,37	-0,08
	Сума ударів на дальність (пр. та лів. ногами)	0,17	0,59	0,71	-0,18

Примітки: $p < 0,05$ при $r \geq 0,54$; $p < 0,001$ при $r \geq 0,76$ – 11 років;
 $p < 0,05$ при $r \geq 0,48$; $p < 0,001$ при $r \geq 0,72$ – 12 років;
 $p < 0,05$ при $r \geq 0,54$; $p < 0,001$ при $r \geq 0,76$ – 13 років;
 $p < 0,05$ при $r \geq 0,45$; $p < 0,001$ при $r \geq 0,69$ – 14 років;
 $p < 0,05$ при $r \geq 0,49$; $p < 0,001$ при $r \geq 0,74$ – 15 років

Висновки.

1. Результати тестових характеристик рівня спеціальної фізичної підготовленості юних футболістів із 11 до 15 років щорічно вірогідно збільшуються ($p < 0,05$). Найбільший приріст результатів у бігу на 30 м із веденням м'яча та в бігу 5×30 м із веденням м'яча спостерігається з 11 до 12 років. У спеціальних швидкісно-силових тестах (удару по м'ячу на дальність та вкидання м'яча на дальність) найбільший приріст результатів спостерігається двічі: з 11 до 12 років та з 13 до 14 років ($p < 0,05$).
2. Показники швидкісних характеристик спеціальної фізичної підготовленості, зокрема, біг на 30 м та біг 5×30 м із веденням м'яча, від'ємно корелюють із КЕ протидій у 11-річних футболістів ($r = -0,55$, $r = -0,54$, $p < 0,05$ відповідно). Кращі результати у даних тестах 14-річних гравців обумовлюють статистично значущі зв'язки з КЕ відборів та протидій ($r = -0,51$, $r = -0,61$, $r = -0,52$, $r = -0,50$, $p < 0,05$ відповідно). Отже, високі показники швидкісних характеристик обумовлюють ефективність виконання, перш за все, відборів та протидій.
3. Кількість вірогідних залежностей між показниками ефективності захисних тактичних дій та швидкісно-силовими характеристиками спеціальної фізичної підготовленості (сума ударів по м'ячу на дальність та вкидання м'яча на дальність) починає збільшуватися з 13 до 15 років. Очевидно, що з віком, значення високих показників швидкісно-силових характеристик спеціальної фізичної підготовленості для ефективного виконання захисних тактичних дій зростає.

Перспективи подальших досліджень будуть полягати в розробці засобів комплексного спрямування з метою поєднаного вдосконалення захисних тактичних дій та спеціальної фізичної підготовленості юних футболістів.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що не існує будь-якого конфлікту інтересів.

Література

1. Дорошенко Э. Ю. Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх: монография. Запорожье: ООО Липс, 2013. 436 с.
2. Козина Ж., Ермаков С., Цеслицка М. Теоретико-методические основы индивидуального подхода в спорте. Быдгощ, 2014. 396 с.
3. Костюкевич В.М. Управление тренировочным процессом футболистов в годичном цикле подготовки: монография. 2-е изд. Киев: КНТ, 2016. 683 с.
4. Костюкевич В. М., Врублевський Є. П., Вознюк Т. В. та ін. Теоретико-методичні основи контролю у фізичному вихованні та спорті: монографія. Вінниця: ТОВ «Планер», 2017. 191 с.
5. Лисенчук Г., Тищенко В. Инновационная технология компьютерного тестирования психомоторики в спортивных играх. *Наука в олимпийском спорте*. 2019. № 1. С. 36-41. doi:10.32652/olympic.2019.1_5
6. Марченко В. А., Марченко Т. В. Технічна підготовка як основа майстерності футболістів. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій у галузі фізичної культури та спорту*. 2018. № 2. С. 59–63.
7. Николаенко В. В., Байрачный О. В. Особенности развития футбола на современном этапе. *Теория и методика физического воспитания и спорта*. 2012. № 3. С. 17-20.
8. Николаенко В. В., Шамардин В. Н. Многолетняя подготовка юных футболистов. Путь к успеху: учеб.-метод. пособие. Киев: Саммит-книга, 2015. 330 с.
9. Николаенко В. В. Технология підвищення тактико-технічної майстерності на етапах багаторічної підготовки футболістів. *Молодіж. наук. вісн. (Фізичне виховання і спорт)*. Луцьк, Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки. Вип. 13. 2014. С. 59–63.
10. Николаенко В. В. Рациональная система многолетней подготовки футболистов к достижению высшего спортивного мастерства: монография. Киев: Саммит-книга, 2014. 336 с.

11. Овчаренко С., Мітова О. Проблеми контролю у футболі в зв'язку з сучасними тенденціями його розвитку. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць*. Вип. 3 (22). Вінниця: ТОВ «Планер», 2017. С. 371-377.
12. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: [учебник для тренеров]: в 2 кн. Киев: Олимпийская литература; 2015. Кн. 1. 680 с.
13. Степаненко В. М. Вікові особливості взаємозв'язків гостроти та швидкості зорових сприймань із ефективністю захисних тактичних дій юних футболістів 11-15 років. *Теорія і практика фізичної культури і спорту*. 2022. № 1. С 31-36.
14. Хоменко В. В. Сучасні тактичні побудови гри провідних європейських футбольних клубів у 2018 році. *Спортивні ігри*. 2 (12). 2019. С. 59-70.
15. Шамардин В. Н. Обоснование теоретико-методических основ стратегии подготовки футбольных команд высшей квалификации. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012. № 2. С 74-78.
16. Doroshenko E, Sushko R, Koryahin V, Pityn M, Tkalic I, Blavt O. The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of factor analysis methods. *Human Movement*. 2019; 20 (4): 33-40. doi:10.5114/hm.2019.85091.
17. Modeling of functional support of sports activities of biathletes of different qualifications. *Journal of Human Sport and Exercise*. (2020) doi: <https://doi.org/10.14198/jhse.2021.161.12>.
18. Kozina Z, Sobko I, Bazulyuk T, Ryepko O, Lachno O, Ilitskaya A. The applying of the concept of individualization in sport. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2015(2); Art 27:172-177. doi: 10.7752/jpes. 2015. 02027.
19. Sushko R, Vysochina N, Vorobiova A, Doroshenko E, Pastuhova V, Vysochin F. Psychological Selection in Game Sports on the Basketball Example. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019;19 (3): Art. 250, 1708-1714. doi:10.7752/jpes.2019.03250.
20. Vysochina N. Psychological support in long-term preparation of athletes. *Sporto mokslas*. 2016. №4 (86). P. 2-9.

References

1. Doroshenko E. Management of technical and tactical activities in team sports games: [monograph]. Zaporizhzhia LLC Lyps. 2013. 436 p.
2. Kozina Z., Ermakov S., Tseslitska M. Theoretical and methodological foundations of the individual approach in sports. Bydgoszcz, 2014. 396 p.
3. Kostyukevich V. Management of the training process of football players in the annual training cycle: [monograph. 2nd ed.]. Kyiv: KNT. 2016. 683 p.
4. Kostyukevich V., Vrublevsky E., Vozniuk T. and others. Theoretical and methodological foundations of control in physical education and sports [monograph]. Vinnytsia: «Planer» LLC. 2017. 191 p.
5. Lysenchuk G., Tyshchenko V. Innovative technology of computer psychomotor testing in sports games. *Nauka v olymпыiskom sporte*. 2019. №1. P. 36-41. doi:10.32652/olympic. 2019.1_5
6. Marchenko V., Marchenko I. Technical training as the basis of skill of football players. Scientific and methodological foundations of the use of information technologies in the field of physical culture and sports. 2018. №2. P. 59–63.
7. V. V. Nikolayenko, O. V. Bayrachnyi. Peculiarities of the development of football at the modern stage. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*. 2012. №3. P. 17-20.
8. Nikolaenko V., Shamardyn V. Long-term training of young football players. The way to success: teaching method. allowance Kyiv, Summit-book, 2015. 330 p.
9. Nikolayenko V. The technology of increasing tactical and technical skill at the stages of long-term training of football players. *Molodizh. nauk. visn. (Fizychno vykhovannia i sport)*. Lutsk, Eastern Europe. national Lesya Ukrainka University. Vol. 13. 2014. P. 59–63.
10. Nikolaenko V. Rational system of long-term training of football players to achieve the highest sports mastery: monograph. Kyiv, Summit-book, 2014. 336 p.
11. Ovcharenko S., Mitova O. Control problems in football in connection with modern trends in its development. *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zbirnyk naukovykh prats*. Vol. 3(22). Vinnytsia: «Planer» LLC, 2017. P. 371-377.
12. Platonov V. System of training athletes in Olympic sports. General theory and its practical applications: [textbook for trainers]: in 2 books. Kyiv: Olympic literature; 2015. Book. 1. 680 p.
13. Stepanenko V. Age-specific features of the relationship between the sharpness and speed of visual perception and the effectiveness of defensive tactical actions of young football players aged 11-15. *Teoriia i praktyka fizychnoi kultury i sportu*. 2022. №1. P. 31-36.
14. Khomenko V. Modern tactical structures of the game of the leading European football clubs in 2018. *Sports games*, 2 (12), 2019. P. 59-70.

15. Shamardyn V. Justification of the theoretical and methodological foundations of the strategy of training football teams of the highest qualification. *Slobozhan scientific and sports bulletin*. 2012; 2. P. 74-78.
16. Doroshenko E, Sushko R, Koryahin V, Pityn M, Tkalich I, Blavt O. The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of factor analysis methods. *Human Movement*. 2019; 20(4):33-40. doi:10.5114/hm.2019.85091.
17. Modeling of functional support of sports activities of biathletes of different qualifications. *Journal of Human Sport and Exercise, in press*. (2020) doi:https://doi.org/10.14198/jhse.2021.161.12.
18. Kozina Z, Sobko I, Bazulyuk T, Ryepko O, Lachno O, Il'nitskaya A. The applying of the concept of individualization in sport. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2015(2); Art 27:172-177. doi: 10.7752/jpes.2015.02027.
19. Sushko R, Vysochina N, Vorobiova A, Doroshenko E, Pastuhova V, Vysochin F. Psychological Selection in Game Sports on the Basketball Example. *Journal of Physical Education and Sport*, 2019;19 (3): Art. 250, 1708-1714. doi:10.7752/jpes.2019.03250.
20. Vysochina N. Psychological support in long-term preparation of athletes. *Sporto mokslas*. 2016.№4 (86). P. 2-9.